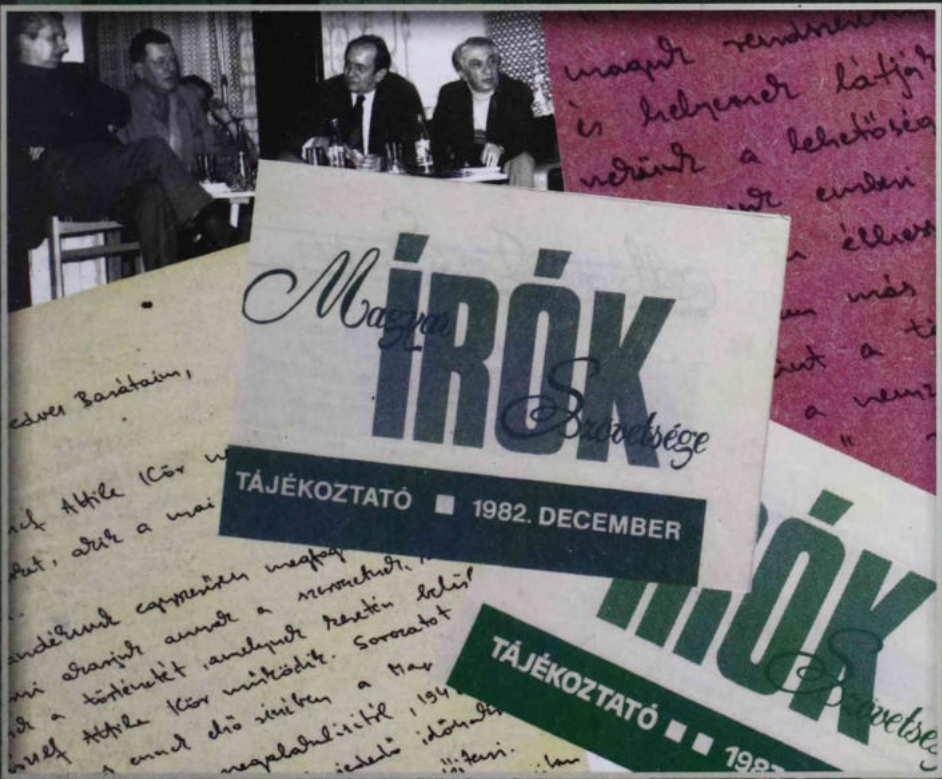

Elek István – Lezsák Sándor – Márton Gyöngyvér (szerk.)

ÍRÓK AZ ÍRÓSZÖVETSÉG TÖRTÉNETÉRŐL (1982-83)

- jegyzőkönyv -

ANTOLÓGIA KIADÓ
LAKITELEK, 2016

ELEK ISTVÁN – LEZSÁK SÁNDOR – MÁRTON GYÖNGYVÉR
(SZERK.)

ÍRÓK AZ ÍRÓSZÖVETSÉG TÖRTÉNETÉRŐL

(1945–57)

– jegyzőkönyv –

ANTOLÓGIA Kiadó
Lakitelek, 2016

RETÖRKI Könyvek 18.

Sorozatszerkesztő: **Bíró Zoltán**

*A könyv a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és
Archívum szakmai támogatásával készült*

*A kötetet az 1956-os forradalom
és szabadságharc 60. évfordulójára
létrehozott Emlékbizottság támogatja.*

A felszólalások szövegét az eredeti magnófelvételek
alapján ellenőrizte és pontosította,
a lábjegyzeteket és a névmutatót készítette:

Márton Gyöngyvér

Fotó: **Kis-Tóth Ferenc és Tóth Sándor**

Sorozatterv: **Illés Zoltán**

Korrektúra: **Agócs Sándor**

© RETÖRKI, 2016

ISBN: 978 615 5428 60 9

ISSN: 2064-4531

KIADÓ: ANTOLÓGIA Kiadó és Nyomda Kft.

Tel.: 76/549-045, e-mail: antologia@nepfoiskola.lakitelek.hu

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Háttér Stúdió Kft., Kecskemét

Tel.: +36 20 991-4286, e-mail: hatters@ezaz.hu

Rákosi-antológiában⁸⁶ én nem szerepeltem, és a Sztálin-antológiában⁸⁷ sem. Nevezzetek ki, én szégyelltem magam azért, hogy nem szerepeltem. Mert én nagyon lelkes fiatalember voltam, valahogy a realizmus... Nagyon nagy nevek szerepeltek azokban az antológiákban.! Illyés Gyulától lefelé, mindenki.

VÉSZI ENDRE: Na, most ehhez még valamit, engedd meg! Jó?

KARINTHY FERENC: Mindjárt átadom a szót, én hamar befejezem. Szóljál közbe, tessék! Én megmondom: én abban az időben röstelltem, hogy ebből a szép névsorból kimaradtam. Valahogy a realizmus, amit máma már nem olyan nagyon szeretek, az mentett meg, mert amikor jött hozzám Máté Gyuri, hogy: „Hé, Karinty! Te miért nem írsz?” Én nem ismerem Sztálin elvtársat, nem tudok róla írni. Igen! Valahogy ez olyan ars poetica, ami mindmáig áll! De azért nincs egészen igazad. Kérlek szépen! Gondoljatok Örkenynek a köteteire! Amit részben Ő, aztán részben Zsuzsa, de az Ő teljes egyetértésével, sőt, Radnóti Zsuzsa belevette azokat a régi írásokat, amiket a Meister túlhaladott, később. Mert remekeket írt! Belevette azokat a sematikus dolgait, belevette a *Lila tintát*, amit akkor rettenetesen megkritizálták... Ma az emberek nem is értik, sematikus, rossz novella, százszor jobbakat írt, hát tudjuk!. De én azt hiszem, egy írónak azért jogában áll, hogy az életműve fölött szemlét tartson. És ne azt várjuk, hogy sebeket vájkáljunk. Mindenki írt jót, mindenki írt rosszabbat, mindenki volt okos, mindenki volt hülye... De engedd meg nekem azt a jogot, és engedd meg az írónak a jogot, hogy azokat válogassam be, amik nekem is értékesek maradtak...

KÖNCZÖL CSABA: Elnézésed, csak rögtön erre... Azt hiszem, hogy egy, a fiatalok körében történt dologgal érzékeltetni tudom, hogy egyáltalán nem a feltárás jogának a megvonásáról beszéltem. Egy éve, vagy másfél éve számunkra ismeretlen tettesek – hogy a számunkra, azt úgy értem, hogy akik **Eörsi Istvánt** akár emberként, akár publicistaként vagy költőként kedveljük –, érdekes kis meglepetéseket juttattak el a postaládánkba. Ma sem tudjuk, hogy hogyan.

KARINTHY FERENC: Régi **Eörsi**-írásokat? Vonalas **Eörsi**-írásokat?

KÖNCZÖL CSABA: **Eörsi** írásait, mellékelt kis levélkével: „A mi nemzedékünk bezzeg nem tudhatja, Ő ki lehetett!”... Tehát elküldték nekünk a Rákosi-verset, s még nem tudom, mit, amit mindenki írt, csinált. Én elképedve

⁸⁶ Magyar írók Rákosi Mátyásról. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1952.

⁸⁷ Sztálinhoz száll a hálaének... Franklin Kiadó, 1949.

néztem, és mindenki más is elképedt rajta. Voltak nálam fiatalabbak, akik más értelemben képedtek el, vagyis hogy nem gondolták, hogy Eörsi ilyet is írt...

KARINTHY FERENC: Én azt hiszem, hogy pont Eörsi nem tagadta volna le ezeket a verseket!

KÖNCZÖL CSABA: Nem tagadta meg, nagyon klasszul reflektált rá! Mondjuk, amikor Fodor Tamás rákérdezett a Jókai Klubban⁸⁸, hogy előadná-e azt a versét ma, amiért a József Attila-díjat kapta? És Fodor ráadásul úgy állította a mikrofont, a reflektort, hogy pont úgy nézett ki, mint Rákosi a maga kopaszságával, Eörsi verejtékezett, de elmondta! Éppen itt van az a bizonyos, nem tudom, hogy hogyan mondjam: „irodalmi alvilági húzás”, aminek a csinálóját én egyáltalán nem az irodalmi életen belül sejtem. Ilyen ne hagyhasson senkiben se rossz szájízt, és másfelől: ilyen szituációnak bármikor, bárki tanúja, sőt áldozata lehet. És ezen a ponton fogható meg, ahol a közép- vagy az idősebb nemzedékhez tartozó írók múltja, harminc vagy negyven évvel ezelőtti múltja itt van, a mai huszonévesek között.

KARINTHY FERENC: Nagyon érdekes és nagyon igaz. Egyetlen egyet szeretnék Neked válaszolni. Fölveszem ezt az inget! Mondtam Nektek, hogy én röstelltem, hogy nem voltam benne ezekben az antológiákban... Röhhöjtek ki, röstelltem! Lelkes fiatalember voltam, értelmiségi származású, népi kollégiumba⁸⁹ jártam előadni, lelkesedtem a földreformért, lelkesedtem azért, hogy parasztyerekek tanulnak írni, olvasni, helyesen írni, lelkesedtem! És hirtelen tovább hajt az emberrel a gép... Eljött egy pillanat, kinél korábban, kinél később, amikor rájöttünk, hogy nagyon átverték bennünket. Nem akarok, már úgy unom az önkritikákat! Nem ezt akarom... Vészi, én is elfelejtettem, mit akarok mondani... [NEVETÉS.] Ja, igen! Édes barátaim, itten, a JAK-ban, gyerekek! Három-négy éve olyan pálfordulásokat látok itt, a JAK-ban! Ne kezdjétek ezt, ne ezt kezdjük! Olyan pálfordulások, emberek, akik szélsőbalról támadták a kiváló írókat, egyszerre a paletta másik végén látom őket! Hagyjuk ezt az egymásnak beolvasást és a számonkérést! Most eszembe jutott, mit akartam mondani. Én is szenilis vagyok! Valamennyien, igen... [NEVETÉS.] [VÉGE A KAZETTÁNAK.]

⁸⁸ 1958 óta működő közművelődési intézmény a XII. ker.-ben.

⁸⁹ Népi Kollégiumok Országos Szövetsége, NÉKOSZ: 1939–1949 között a népi értelmiség oktatási és nevelési intézményeinek országos testülete Magyarországon, 1949. július 10-én feloszlatták a szervezetet.

jelenlegi események értelmezésében, összeülnek, ahogy hasonló esetekben tenni szokták, miután a kultúra megvédéséről van szó. Arra kérjük Kádár miniszterelnököt, mentse meg a jövőt és biztosítsa a magyar írók és értelmiségiek életét, fizikai szabadságát és erkölcsi érdekeit, bármi volt is a szerepük és felfogásuk a hazafiúi kötelességről, mert bizonyos részben az emberi kultúra képviselőiről van szó. Kívánjuk, hogy minden értelmiségi szervezet, kelettől nyugatig ilyen értelemben közbenjárjon érdekükben.« Mi, folytatja Erdei Sándor, erről a táviratról csak november utolsó hetében értesültünk André Stiltől, aki a szovjet újságírókhoz hasonlóan szintén látogatást tett az Írószövetségben. Veres Péter aláírásával a következő táviratot küldték válaszul: »November 28-án André Stil úrtól értesültünk arról a táviratról, amelyet Önök november 6-án Kádár János miniszterelnökhöz intéztek a magyar írók fizikai és erkölcsi biztonsága érdekében. Köszönetünket fejezzük ki ezért. Késői válaszuknak az az oka, hogy nálunk a sajtó nem közölte az Önök táviratát, így mostanáig nem tudtunk róla. Reméljük, hogy az Önök baráti közbenjárása jó hatással lesz az eddig eltűnt, illetve letartóztatott magyar írók ügyére. Eltűnt, illetve letartóztatott íróink a következők: Lukács György, Új-helyi Szilárd, Erdei Ferenc, Sándor András. Baráti üdvözzel, Veres Péter.«

Erdei Sándor beszámolója tájékoztat a december 4-én, a Budapesten tartózkodó indiai nagykövetek tájékoztató beszélgetéséről. Négytagú küldöttség ment el az indiai követekhez, és baráti légkörű beszélgetés volt az Írószövetség addigi tapasztalatairól, és az állásfoglalás értelmében tájékoztatták őket a budapesti eseményekről. Van egy másik, amit nem akarok részletebben fölidézni, arról beszél Erdei Sándor, hogy Bölöni Györgytől, illetve Illés Bélától nyilatkozat jelent meg francia lapokban a magyarországi eseményekről; ebben Bölöni és Illés Béla a magyar írók nevében beszél, és ezt korrigálta az Írószövetség azzal, hogy ez nem az ő nyilatkozatuk, hanem ez Bölöni György, illetve Illés Béla értelmezése és nyilatkozata. Lengyel írók jöttek az Írószövetségbe. Köszönetet mondanak a Lengyel Írószövetség¹⁷⁰ és a jugoszláv írók magatartása miatt. Szól Erdei Sándor beszámolója az Írószövetség letartóztatott tagjairól és a szövetség lapjainak a sorsáról is. „Jelenleg a következő íróársak vannak letartóztatva: Sándor András, Molnár Zoltán, Fekete Gyula, **Eörsi István** és Gáli József...”

(KÖZBESZÓLÁS): És Lükő Gábor.

¹⁷⁰ 1922-ben alakult szervezet.

Eörsi István (1931–2005): költő, író, műfordító; 2005: Kossuth-díj; 73, 74, 234

Erdei Ferenc (1910–1971): szociológus, író, politikus, miniszter; 109

Erdei Sándor (1915–1984): újságíró, politikus; 8, 16, 48, 50, 51, 59, 60, 105, 108, 111, 118, 119, 124, 125, 126, 133, 134, 168, 171, 174, 181, 183, 184, 188, 190, 192, 196, 198, 206, 224, 226, 233, 234, 235, 236, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 255, 259, 260, 261

Erdélyi József (1896–1978): költő, író; 40, 41, 215

Erdős László (1913–1997): író, költő, szerkesztő; 58, 60, 61, 62, 63, 64, 209, 210, 260

gróf Esterházy Móric (1881–1960): politikus; 231

F

Fábián Dániel, dr.(1901–1980): orvos, lapszerkesztő; 18

Fábián Zoltán (1926–1983): író; 58, 225, 232

Farkas Ferenc (1903–1966): politikus, szerkesztő; 196

Farkas János László (1941–2012): filozófus; 147

Farkas Mihály (1904–1965): politikus; 8, 50, 52, 111, 112, 114, 115, 146, 149, 173, 187

Faust Imre (1897–1963): könyvkiadó; 15

Fehér Lajos (1917–1981): szerkesztő, politikus; 112, 113, 196

Féja Géza (1900–1978): író, szociográfus, szerkesztő; 183, 195, 261

Fekete Gyula (1922–2010): író, újságíró, szociográfus; 8, 15, 30, 49, 52, 68, 70, 78, 99, 125, 129, 134, 137, 140, 141, 147, 148, 149, 153, 154, 155, 184, 188, 189, 191, 193, 196, 197, 198, 199, 205, 207, 209, 211, 214, 215, 216, 219, 221, 225, 227, 229, 231, 232, 234, 236, 240, 241, 242, 243, 247, 252, 253, 254

Fekete Sándor (1927–2001) író, újságíró, irodalomtörténész; 111, 112, 113

Fodor András (1929–1997): költő, író, műfordító; 1992: Kossuth-díj; 163

Fodor József (1898–1973): költő, író, műfordító, szerkesztő; 15, 22, 38, 134, 175, 217, 260

Fodor Tamás (1942): színész, politikus; 74

Fogarasi Béla (1891–1959): filozófus, politikus; 1952: Kossuth-díj; 56

Földessy Gyula (1874–1964): irodalomtörténész; 108

Friss István (1903–1978): politikus; 111